

Sudićemo savesno i nepristrasno

Krajem prošle godine i šira i medicinska javnost su s nestrpljenjem dočekale formiranje sudova časti Lekarske komore Srbije. Tim povodom razgovarali smo sa prof. dr Slobodanom Kovačevićem, predsednikom Vrhovnog suda časti Lekarske komore Srbije, predsednikom Udruženja za medicinsko pravo Srbije, profesorom sudske medicine i specijalistom sudske medicine

Sa kojim ciljem je Lekarska komora Srbije osnovala sudove časti?

Lekarska komora Srbije je najveće staleško udruženje lekara u Srbiji, stručna matica koja pruža profesionalnu podršku i zaštitu ličnosti u društvu, ali takođe istovremeno vrši i stalešku kontrolu disciplinske odgovornosti, preko novoformiranih sudova časti. Sudovi časti LKS su organi koji su u svom radu samostalni i nezavisni, a pridržavaju se Ustava, zakona, Kodeksa profesionalne etike i drugih akata Lekarske komore. Njihov cilj je da zaštite instituciju lekara i pacijenta na mostu koji će držati stameni stubovi morala, etike, struke i nauke, a kojim se kreću lekari i pacijenti uvažavajući jedni druge za dobrobit ljudskog života i zdravlja. Dakle, cilj nam je ne samo da kažnjavamo, već da uspostavimo red, da zaštitimo i pacijenta i lekara.

Kakva je struktura sudova časti a kakav mehanizam odlučivanja?

Sudovi časti se obrazuju kao sudovi časti prvog stepena pri regionalnim komorama kojih, kao što znamo, ima pet - centralni region sa sedištem u Beogradu, Vojvodina sa sedištem u Novom Sadu, Centralna i zapadna Srbija sa sedištem u Kragujevcu, Jugoistočna Srbija sa sedištem u Nišu i KIM sa sedištem u K. Mitrovici. Pored toga, obrazuje se Vrhovni sud časti na nivou LKS. Sud časti prvog stepena je samostalan i nezavisan organ regionalne komore koji pokreće postupak po prijavi fizičkog ili pravnog lica ili organa Komore i odbacuje ili utvrđuje odgovornost člana Komore. U slučaju utvrđivanja

odgovornosti člana Komore, izriče mu meru za disciplinsku povredu profesionalne dužnosti ili ugleda člana Komore.

Sud časti prvog stepena ima predsednika, zamenika predsednika i pet članova. Predsednik određuje jednog od svojih članova da sprovede istražne radnje. Vrhovni sud časti u drugostepenom postupku odlučuje o žalbama na prvostepene odluke sudova časti regionalnih komora. Njega čine predsednik i zamenik predsednika i deset članova, uvažavajući zastupljenost regionalnih komora i državne i privatne prakse. To znači da imamo 47 lekara sudija - članova sudova časti. Sud časti prvog stepena sudi u veću od trojice sudija a Vrhovni sud časti sudi u veću od pet sudija, s tim da sastav veća određuje predsednik suda časti. U postupku pred sudom časti nadležan je sud prvog stepena prema mestu u članjenju člana Komore, odnosno prema njegovom prebivalištu. Pred sudom časti može da odgovara samo član LKS.

Radi vansudskog rešavanja sporova između članova Komore, kao i između člana Komore i pacijenta, u vezi sa obavljanjem zdravstvene delatnosti vrši se posredovanje. Postupak posredovanja pokreće se na zahtev strana u sporu. Ulogu posrednika ima komisija za posredovanje na nivou regionalnih komora od tri člana, koja svoj zadatak izvršava na osnovu Pravilnika o posredovanju. Postupak posredovanja okončava se izmirenjem, tj. sporazumom strana u sporu ili konstatovanjem da posredovanje nije uspelo.

Veliko priznanje od kolega

Istakao bih da sudije sudova časti vrše svoju funkciju počasno i besplatno. Svim izabranim lekarima sudijama je čast da obavljaju ovu odgovornu funkciju jer su predloženi od strane svojih kolega u okviru regionalnih komora, a sudije Vrhovnog suda, kao i njihov predsednik, od Skupštine LKS. Iza tih lekara različitih medicinskih specijalnosti i subspecijalnosti stala je cela struka.

Ko sve i na koji način može da prijavljuje slučajeve?

Sud časti može pokrenuti postupak na zahtev pacijenta, tj. oštećenog lica, ili ga po službenoj dužnosti mogu pokrenuti Skupština Komore, UO Komore, direktor Komore i Etički odbor Komore. Predlog za pokretanje postupka pred sudom časti se podnosi u pisanoj formi i mora da sadrži naziv organa pred kojim se vodi postupak, ime i prezime lekara protiv kog se vodi postupak, podatke o zaposlenju lekara, vreme i mesto izvršenja povrede, činjenice i okolnosti neophodne da se povreda odredi,

dokaze kojima se potkrepljuju navodi iz prijave, kao i predloge koje dokaze treba izvesti pred sudom časti.

Na osnovu kojih dokumenata se donosi presuda? Koji su vam sve instrumenti na raspolaganju?

Sud časti, na osnovu svog Pravilnika, utvrđuje povredu profesionalne dužnosti ili ugleda člana Komore na osnovu sprovedenog postupka za utvrđivanje disciplinske odgovornosti člana LKS. Ta disciplinska odgovornost postoji kod povrede profesionalne dužnosti ili ugleda člana LK ako on svojim činjenjem ili nečinjenjem postupka u suprotnosti sa odredbama zakona kojim se uređuje zdravstvena zaštita i zakona kojim se uređuje zdravstveno osiguranje u pružanju zdravstvene zaštite pacijentima. Kod povrede Kodeksa profesionalne etike LKS, kada obavlja zdravstvenu delatnost nestručno, tj. u suprotnosti sa savremenim dostignućima medicinske nauke i prakse ili ako načini stručnu grešku. Zatim, ako svojim ponašanjem prema pacijentima, drugim članovima Komore, trećim licima, povredi ugled profesije i u obavljanju zdravstvene delatnosti zloupotrebi sredstva zdravstvenog osiguranja.

U postupku pred sudom časti primenjuju se odredbe Zakona o opštem upravnom postupku u pogledu usmene rasprave, dokazivanja, dostavljanja zapisnika, isključenja javnosti, kao i načela Zakona o upravnom postupku, kao što su načelo zakonitosti, istine, ocene dokaza i samostalnosti u rešavanju. Zbog svega toga je potrebno da se sudije sudova časti edukuju od strane odgovarajućih pravosudnih centara i Udruženja za medicinsko pravo Srbije, koje okuplja pravnike, lekare,

Potrebna je edukacija

Udruženje za medicinsko pravo postoji već 11 godina. Sve što se ne nađe u zakonima, pravilnicima, sudskoj medicini, možemo da pronađemo u nauci - medicinsko pravo. Poboľjšali smo interdisciplinarnu saradnju između medicinaru i pravniku o određenim praktičnim i teorijskim pitanjima vezanim za čovekovo zdravlje. Udruženje za medicinsko pravo Srbije je već odredilo neke teme za edukaciju - lekarska greška i odgovornost, lekarska dijagnoza (lekarska i pravna problematika), medicinska dokumentacija i njen pravni značaj, lekar u ulozi sudskog veštaka, nepriznati načini lečenja (pravni aspekti), saradnja lekara različitih specijalnosti i njihova odgovornost i dr.

Primeru radi, na sastanku Udruženja održanom 12. februara ove godine razgovarali smo o tome ko je odgovoran za lekarsku grešku lekara na specijalizaciji. Akcenat ovog predavanja bio je fokusiran više na građansku nego na krivičnu odgovornost. U zakonu stoji da lekar na specijalizaciji ne može biti odgovoran, već za njega odgovara njegov mentor. Međutim, sâm lekar na specijalizaciji treba da bude samokritičan pa ako se od njega traži da obavi, recimo, neku hiruršku intervenciju za koju on smatra da nije sposoban, to treba i da saopšti mentoru.

stomatologe, farmaceute i sva druga zainteresovana lica. Ono se u proučavanju posebno fokusira na zakonodavstvo i pravnu praksu i teoriju zemalja članica EU i SAD, koje imaju dobru medicinsku službu i dugu tradiciju izučavanja medicinskog prava. Između ostalog, pomaže i reformu zdravstva kod nas u organizacionom i funkcionalnom pogledu kroz donošenje odgovarajuće zakonske i strukovne regulative. Ovo Udruženje će uzeti aktivnu ulogu u kontinuiranoj medicinskoj i pravnoj edukaciji lekara sudija sudova časti, jer je njegov moto da su *ljudski život i zdravlje prolazni, ali su medicina i pravo, koji njima služe, večni*.

Za potrebe vođenja postupka i utvrđivanje dokaza, sudovi časti su ovlašćeni da od redovnih sudova, državnih organa, privrednih društava, ustanova i svih pravnih i fizičkih lica traže akte, spise, podatke i obaveštenja. Sud časti vrši raspravu na osnovu priloženih dokaza u granicama predloga za pokretanje disciplinskog postupka pazeći po službenoj dužnosti na nadležnost, dopuštenost i blagovremenost. O svom radu sudovi časti izveštavaju Skupštinu Komore i podnose godišnji izveštaj.

Usmena rasprava je po pravilu javna, ali predsednik suda časti može svojim obrazloženim zaključkom po službenoj dužnosti isključiti javnost sa cele rasprave ili samo jednog dela, ako to zahtevaju razlozi morala ili javne bezbednosti, kao i radi zaštite državne, vojne, službene, poslovne, profesionalne i naučne tajne. U postupku pred sudom časti uvek će biti isključena javnost u interesu dece i maloletnih lica.

Cilj sudova časti nije samo da kažnjavaju, već da uspostave red, da zaštite i pacijenta i lekara

Na osnovu kojih sve faktora se izriče disciplinska mera i koje su disciplinske mere predviđene? Da li ste do sada utvrdili visinu novčanih kazni?

Povrede profesionalne dužnosti ili ugleda člana Komore mogu biti lake, teške i osobito teške. Za lake, članu se mogu izreći sledeće disciplinske mere - opomena, javna opomena i novčana kazna, na osnovu člana 43 stava 2 tačka 2 Zakona o komorama zdravstvenih radnika. Za teške se mogu izreći novčana kazna, privremeno ograničenje obima i vrste posla kojima se član Komore bavi, privremeno oduzimanje licence na osnovu člana 197 Zakona o zdravstvenoj zaštiti, a za osobito teške, članu se mogu izreći privremeno ili trajno ograničenje obima i vrste poslova kojima se bavi, privremeno oduzimanje licence i trajno oduzimanje licence na osnovu člana 198 Zakona o zdravstvenoj zaštiti. Lake, teške i osobito teške disciplinske povrede i disciplinski postupak uređuju se pravilnikom.

Prilikom određivanja disciplinske mere, sud časti mora uzeti u obzir težinu i posledice učinjene povrede, zatim okolnosti pod kojima je do učinjene povrede došlo, stepen krivice učinioca i njegovo držanje nakon učinjene povrede i druge olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti.

Za povredu profesionalne dužnosti ili ugleda člana Komore može se izreći jedna od napred navedenih disciplinskih mera. Što se tiče visine novčane kazne, član 43 Zakona o komorama

zdravstvenih radnika predviđa da ona bude 20 odsto od prosečne mesečne zarade po zaposlenom u Republici u mesecu koji prethodi mesecu u kome se kazna izriče.

O izrečenim disciplinskim merama službe LKS i regionalnih komora vode evidenciju. Izrečena mera briše se iz evidencije po isteku tri godine od pravosnažnosti odluke ukoliko lekar nije počinio novu povredu. Pravosnažna odluka kojom je izrečeno trajno oduzimanje licence ne briše se iz evidencije izrečenih mera.

Ko će veštačiti na suđenjima?

Sudije suda časti su ovlašćene da odrede veštačenje kada je neophodno za utvrđivanje ili ocenu neke činjenice pribaviti mišljenje osobe koja raspolaže stručnim znanjem. Veštaci medicinske struke u postupku pred sudom časti su veštaci sa liste veštaka medicinske struke koje bira skupština LK na predlog regionalnih komora, kao i veštaci sa spiska stalnih sudskih veštaka. U slučajevima kada je nalaz i mišljenje veštaka nejasno ili nepotpuno, ili kada se nalazi i mišljenja dva ili više veštaka bitno razlikuju, sud časti može zatražiti veštačenje od strane naučne ili stručne organizacije.

Lekar veštak mora da postupi samostalno i nepristrasno, bez obzira na interes naručioca, tj. oštećenog. Veštačenje mora da obavlja po svojoj najboljoj savesti i znanju, da podnese tačan i potpun nalaz i mišljenje uzimajući u obzir načela medicinskog veštačenja. U svom radu veštak je dužan da poštuje lekarsku i službenu tajnu u delu veštačenja koji se odnosi na bolesnika. Lekar koji leči ne može da bude angažovan kao veštak, ali je dužan da, ako se to od njega zahteva, dostavi sudu podatke koji su značajni i neophodni za postupak.

U domaćem zakonodavstvu postoji krivično delo nesavesnog lečenja i krivično delo protiv zdravlja ljudi. Šta je sa pojmom stručna greška i kako su razgraničeni pojmovi stručna greška, nesavesno lečenje i neželjeni ishod lečenja?

U Kodeksu profesionalne etike je komentarisano i nesavestan i nestručni pristup, tj. malpraksa. Članovi Komore podržavaju razlike između nesavesnog i nestručnog ishoda lečenja s jedne strane, i neželjenog ishoda lečenja s druge, koji se čine u lekarskoj profesiji u skladu sa stavovima izraženim na skupovima Svetskog medicinskog udruženja. Članovi Komore se zalažu da se na ovoj razlici zasniva utvrđivanje eventualne odgovornosti lekara za ishod lečenja.

Podsetio bih da je dr Robert Virchow prvi definisao pojam lekarske greške kao kršenje opštepriznatih pravila veštine lečenja uz odsustvo potrebne pažnje ili opreznosti. Pravna teorija definiše lekarsku grešku kao odstupanje od opštepriznatih pravila medicinske nauke, ili lečenje koje se ne obavlja *lege artis*. Međutim, u svakodnevnoj medicinskoj praksi lekarska intervencija koja je izvršena *lege artis* ne mora da dovede do željenih rezultata i pozitivnih efekata. Lekar ne može da odgovara za negativne efekte svoga rada ako je, kako to pravna praksa definiše, svoju delatnost vršio sa dužnom pažnjom i u okviru standarda svoje profesije. Gruba nepažnja podrazumeva zanemarivanje osnovnih dijagnostičkih i terapijskih pravila koja se

moraju poštovati. Ne nose sve lekarske greške u sebi obeležje krivične odgovornosti, već samo ona koja je posledica grube nepažnje i koja prouzrokuje pogoršanje zdravstvenog stanja, odnosno smrt pacijenta. U okviru krivične odgovornosti lekara u našoj zemlji pominju se i pojmovi „očigledno nepodobno sredstvo“ i „očigledno nepodoban način lečenja“, koji po pravnoj teoriji predstavljaju grube, teške, upadljive greške, tj. odstupanja od medicinske struke i nauke. Odstupanje, dakle, mora da je očigledno i grubo. Neprimenjivanje odgovarajućih higijenskih mera je pojam koji ne zahteva dopunsko objašnjenje jer je to poznato u svakodnevnom obavljanju lekarske delatnosti.

U Kodeksu profesionalne etike Lekarske komore Srbije govori se da je u obavljanju svog poziva lekar u granicama svoje stručne osposobljenosti samostalan i nezavisan, tako da je za svoj rad odgovoran pred svojom savešću, pacijentima i društvom. Pod pojmom savestnosti podrazumevamo svestranost i potpunost u odnosu lekara i pacijenta u toku dijagnostičkog i terapijskog postupka. Lekar je dužan ne samo da pomogne pacijentu, već u okviru svoje savestnosti i da sačini potpunu medicinsku dokumentaciju iz koje se može sagledati odnos između pacijenta i lekara u okviru dijagnostičko-terapeutskih postupaka, te je ista praktično kamen temeljac sudskomedicinskog veštačenja kada se postavi pitanje lekarske odgovornosti. Dobro vođena i sačinjena medicinska dokumentacija je put istine između pacijenta i lekara.

Ko snosi troškove postupka?

Odlukom kojom se utvrđuje da je član Komore odgovoran, utvrđuje se i da je dužan da snosi troškove postupka. Ako je oslobođen odgovornosti ili se odbija zahtev za pokretanjem postupka, podnosilac predloga je dužan da snosi troškove.

Koliko je predmeta stiglo sudovima časti do sada?

Sud časti LK Beograda primio je do sada 38 predmeta, od kojih su devet bez podataka o pošiljaocu, i svi su u radu. Nemamo za sada podatak koliko je predmeta pristiglo ostalim regionalnim sudovima časti.

Kako Vam se čini da je opšta javnost, a kako sami lekari reagovali na osnivanje sudova časti?

Ovo je vrlo osetljiva tema i interesovanje javnosti je veliko jer su u pitanju ljudski život i zdravlje. Mnogi misle da će se osnivanjem sudova časti sve rešiti, ali nije tako. Uz sve što je propisano zakonima, sve što se nalazi u krivičnom zakoniku, sada imamo i Lekarsku komoru, dakle jednu stalešku kontrolu. To je samo još jedna kontrola disciplinske odgovornosti od strane sudova časti u odnosu na članove Lekarske komore kada su u pitanju poštovanje Ustava, zakona i drugih akata Komore. Dakle, sudovi časti ne mogu rešiti sve probleme, ali svakako nam je cilj da pomognemo da se uvede red u sistem. Iako će biti teško, ne sumnjam da ćemo to uraditi, samo je pitanje vremena i dinamike.